

MUZEJSKO
DRUŠTVO
BLED

RAZGLEDI

OBČASNIK 2022 13

DOMOZNANSKI, ZGODOVINSKI, DRUŽBOSLOVNI, KULTURNI IN UMETNIŠKI PRISPEVKI TER NOVICE

PRUDRUŽITE SE NAM – 16 LET DELOVANJA MUZEJSKEGA DRUŠTVA BLED

Srečo Vernig

Od leta 2006, ko je bilo ustanovljeno Muzejsko društvo Bled, pripravljamo različne programe za vse ljubitelje kulture in zgodovine. Pri našem delu sodelujeta Občina Bled in predvsem Zavod za kulturo Bled. Naša prizadevanja so bila leta 2013 nagrajena tudi s strani države, ko nam je Ministrstvo za kulturo Slovenije podelilo status delovanja v javnem interesu na področju kulture. V šestnajstih letih delovanja smo ustvarili številne vsebine.

Naj vas spomnim na **monografijo Razgledi**. Do sedaj smo izdali 12 števil. Pri pisanju prispevkov je sodelovalo preko 70 avtorjev, celotni opus pa obsega preko 2.500 strani tiskanega gradiva.

Spomnimo se **ciklov izobraževalnih predavanj** o Habsburžanih, Medičejcih, Karađorđevićih, Romanovih, Celjskih in trenutno o Bourbonih. Ne pozabimo na **Večere z Muzejskim društvom Bled**. Do danes smo jih priredili preko 70. Več kot 150 predavanj se je udeležilo okoli 6.000 ljubiteljev zgodovine. Ustvarili smo preko 120 ur filmskega gradiva. Samo preko kanala Bled TV si je posamezna predavanja ogledalo več kot 15.000 oseb. Odlično predavanje Janeza Fajfarja »Bled skozi čas« beleži 2.800 ogledov.

Pripravili smo preko 20 **strokovnih ekskurzij** in **Sprehodov z Muzejskim društvom**. Udeležilo se jih je skoraj 1.000 ljubiteljev zgodovine.

Realizirali smo dve pobudi: Pobudo za **posvetitev kapelice Sv. Albuina in Ingenuina** v kapeli na Blejskem gradu in pobudo o **revitalizaciji Mrakove domačije na Bledu**. Nepozaben je bil obisk ameriške astronautke slovenskih korenin Sunite Williams leta 2013 v soorganizaciji društva. Svoj prispevek je društvo prispevalo tudi k ustanovitvi slikarskega društva **Atelje Bled** leta 2016. Odmeven je bil devetdnevni **pohod od Bleda do Briksna** leta 2012.

Društvo izdaja tiskani in spletni občasnik **Razgledi**, ki ga brezplačno prejema vsa gospodinjstva na Bledu in Gorjah, torej okoli 4.000 gospodinjstev. Danes ste prejeli že 13. številko.

Ob vseh prizadevanjih in aktivnostih nas veseli, da je število članov Muzejskega društva Bled preseglo številko 250. Vabimo tudi vas, da se včlanite v društvo. Posebno pozornost bomo namenili **270. članu**. Podarili mu bomo **srebrnik Muzejskega društva Bled**.

Če se želite včlaniti, sporočite podatke (naslov, telefon, e-naslov)

na sreco.vernig@kovinska-bled.si ali pokličete 041 767 293. Vabim vas tudi, da nas spremljate na spletni strani www.mdbled.si, in se prijavite na prejemanje novic o delu društva na isti spletni strani.

Pridružite se nam in uživajte v bogatih programih Muzejskega društva Bled z odličnimi predavatelji in strokovnimi vodniki, ki odpirajo vrata (naši skupni) kulturni dediščini.

STAROSELKA, DEKLICA

Anja Bunderla

Niko Mučič: Grafično oblikovanje kovanca

Anja Bunderla, prof. likovne umetnosti / interpretatorka kulturne dediščine: Staroselka in deklita, slika

Domišljija zaziblje me v daljni spomin.

Spomnim se tiste zarje večerne,

ogrlice steklenih modrin,

dévine poglede, modre in verne.

V jantarju ujeta jasnovidnosti moč,

v srebru blesteče se čar

robid, zeli in golid,

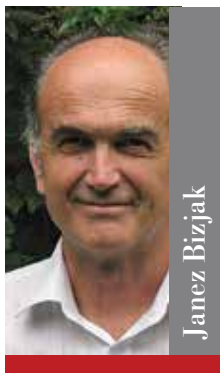
eonov poklanja nam žar.

Nevidna. Živali glas čujem z meglicam' prikrit,

in praprot, tisto Kresno noč nabrana ...

bezeg za vogalom, življenju predana.

VIŠELNICA – GORJANSKA ENIGMA

Janez Bizjak

Kakšno izročilo je povezano z Višelnico, za katero starejši Gorjanci še poznajo njeno staro ime *Frtica*, v prevodu trdnjavnica ali utrdba? Kaj bi lahko v davnini stalo na njenem vrhu, lahko samo ugibamo: gorjansko gradišče, strateška utrdba za nadzor dogajanj v dolini ali preproste kamnite strukture neznane namembnosti v neznanem času? Pisni viri podpisane niso znani ali pa so neraziskani in skriti v kakšnem starem arhivu. Da je imela Višelnica v zgodovini pomembno vlogo, dokazuje poimenovanje

stare katastrske občine Višelnica, ki je segala do Malega Triglava, kjer se je stikala z nekdanjo največjo katastrsko občino v Julijskih Alpah, s k.o. Studor; ta pa je segala do Tolmina in Soče. Ko je avstrijsko cesarstvo začelo urejati in uvajati kataster, je za imenovanje k.o. uporabljalo imena najstarejših vasi (Studor) ali iz zgodovine pomembnih lokacij (Višelnica).

Kaj je otipljivega ostalo na Višelnici? Številni sprehajalci najbrž ne opazijo ničesar. Pred enainvajsetimi leti sva podpisani in arheolog Andrej Valič večkrat prehodila Višelnico. Med gostim grmičevjem so bile takrat še vidne, a zaraščene majhne kamnite ostaline, nedvomno delo človeških rok npr. del dostopnih stopnic. Predvsem

naju je presenetila umetno izravnan široka terasa na vrhu, dober indic, da gre za neznano arheološko lokacijo. Na traktorskih poteh na JV strani pod vrhom so bili v poznejših letih najdeni kosi železove rude, zrna črnega bobovca in žlindra, kar bi lahko pomenilo, da so pod Višelnico tudi rudarili.

Morda bo ta zapis spodbudil tiste, ki kaj vedo o Višelnici. Pomembno je vse: novi podatki in mnenja, morebitne pripovedke ali pozabljeno ljudsko izročilo.

DOMAČI KRAJI IN NARODOVO POMNENJE

Marjan Zupan

Bogato razgiban relief z naravnimi stvaritvami kot so: Blejsko jezero z otočkom, soteska Vintgar, Poključka soteska, jami, pod Babjim zobom in Gorjanska – Šimnova jama, dolina reke Radovne, gozdne visoke planote Jelovica, Mežakla in Poključka s slikovitimi vršaci, ki se pnejo proti Triglavu, priča o delovanju narave skozi spiralo zgodovinskih obdobij. Tu se najde pomnikov narodove prisotnosti in spomina, pa najsi bodi v podobi krajem lastne arhitekture, starih bajk in legend, cerkva,

kapelic in znamenj, vezanih na najrazličnejše dogodke, od krajev upanja, do pomnikov vojska in ostalih nesreč, ki so prizadele tod živeče ljudi. Že od časa ranih poselitev so se vzdolž slikovitih rek vrtela velika, lesena vodna kolesa, da bi mlini mleli skrbno pridelano zrnje okoliških kmetov. S kvalitetnim železom fužin in priznanim rezilnim orodjem izpod kladiv tukajšnjih kovačev so pele sekire v rokah »golcarjev«, medtem, ko so spretno podirale les, da bi se kasneje razžagal in obdeloval v žagah vzdolž istih

rek. Marsikaj tega je odneslo vodovje in zlasti čas, ki se, ne vedno prijazno, vali preko nas.

Pretovarjanje desk na železniški postaji Bled - jezero, arhiv Marjan Zupan

IZ KNJIGE O LEPEM VEDENJU, 1910

» Vobče ni fino trebiti zobe po jedi v navzočnosti drugih. Ker pa imajo dandanes splošno vsi slabe zobe, v katere se jed rada zatika in pospešuje gnilobo, se je trebljenu zob neposredno po jedi težko ogniti. Trebiti si pa smeš zobe le z zobotrebcem, nikoli ne z vilicami.«

»Kako se pije? Prvo in vrhovno pravilo je, da ne sme ne gos-

podar, ne kdo drugi gostov siliti k pijači. Med našimi ljudmi je še vedno udomačena navada, da silijo piti; seveda so v napačni sodbi, da je to potrebno in vljudno.«

»Ženska naj posebno pazi na to, da bo glede pijače zmerna; dama naj raje le malo pokuša, kakor da pije.

»Roka se nikoli ne poljublja na cesti. Poljubi se roka večidel le odlični dami, in sicer seveda le tisti, ki jo iz tega namena ponudi.«

BLEJSKO SLOVO OD KRALJICE ELIZABETE II.

Janez Fajfar

Britanski gostje so bili dolga desetletja po drugi svetovni vojni vse do slovenske osamosvojitve na Bledu v večini. Še danes je največ tujih porok na gradu in na otoku, v Grand hotelu Toplice in Vili Bled prav tako britanskih. Mogoče že zato ne bo odveč, da na kratko opozorim na naše dolgoletne stike, tudi z britansko kraljevo družino, ki so veliko prispevali k neverjetni priljubljenosti Bleda in našega konca Gorenjske na Britanskem otočju.

Od njenega veličanstva Elizabete II, kraljice Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske, smo se kot še marsikje po svetu, tudi na Bledu dostojno poslovili. V ponedeljek, 12. septembra, na dan njenega pogreba, je v sodelovanju z britanskim veleposlaništvom v Sloveniji in Zavodom za kulturo Bled na grajski skali ob prvem mraku zableščal emblem E II R s krono, kar pomeni Elizabeta II Regina (kraljica). Prikazali sta se tudi letnici njenega življenja 1926 – 2022 ter obrisa njenega profila ob začetku in na koncu več kot sedemdesetletne vladavine. Na jezeru je zasvetilo petsto lučk, ki jih že dolga leta za Blejske dneve pripravlja Andrej Vidic. Slika v kraljičino čast razsvetljenega Blejskega gradu in lesketajočih se lučk je obkrožila svet in vsem pokazala naše spoštovanje do pokojne vladarice. Njej edini je uspelo postaviti tako visoke standarde vodenja države, da jih tako podedovani kot bolj ali manj demokratično izvoljeni sodobni voditelji niti približno ne dosegaajo.

Prvi član britanske kraljeve družine, ki je obiskal Bled, je bil kraljičin stric, vojvoda Kentski, brat njenega očeta, kralja Jurija V. Septembra leta 1934 se je na Ribčevem lazju v Bohinju zaročil z grško princeso Marino, sestro kneginje Olge, soproge jugoslovanskega kraljevega namestnika kneza Pavla Karadžordževića. V Bohinj se jima je prišel pokloniti tedanji blejski župan, ki jima je v doto daroval gorenjski noši, cvetje pa sta sveže zaročenima poklonila v narodno nošo napravljena blejska šolarja Verica Vovk (por. Sfiligoj) in Leopold Pernuš (Lovčev Poldar). Dogodek je imel izjemen odmev v britanskem tisku. Šušljalo se je tudi, da je golfsko igrišče na Bledu na skrivaj obiskal kraljičin starejši stric, kralj Edward VIII. z njegovo razpito ameriško soprogo Willis Simpson, zaradi katere se je po slabem letu vladanja (1936) raje odpovedal prestolu.

Kraljica Elizabeta II. je obiskala Jugoslavijo l. 1972, a Bled ni bil na

programu. Šele v samostojni Sloveniji je prišel k nam njen najstarejši sin, tedaj še prestolonaslednik, Valižanski princ Charles, sedanji kralj Karel III. 2. novembra 1998 sem ga pozdravil v Vili Bled in ga v prijetnem pomenku pospremil do pristana pod hotelom, od koder se je z gostiteljem, predsednikom Milanom Kučanom, s pletno odpeljal na drugo stran jezera v Vilo Rog, kjer je bil tedaj sedež Triglavskega narodnega parka. Pletno je vozil Jože Berc, kot vodnik pa ga je spremljal Miro Mulej. V vinski kleti so mu člani kluba Vitis Gusti Velner, Ivan Gabrovec, Karlo Horvat in Jože Čelik pripravili krajšo pokušino slovenskih vin, ki so mu bila tako všeč, da so se za to predvidene štiri minute raztegnile na skoraj pol ure. Nato so princa odpeljali naprej v Radovno.

Rajinka kraljica s soprogo princem Filipom, vojvodo Edinburškim, je samostojno Slovenijo obiskala konec oktobra l. 2008. Obisk Bleda, ki po navadi vključuje vzpon na otok in grad, je zaradi zrelih let visokih gostov naš državni protokol raje izpustil. Na povabilo direktorice IEDC, prof. Danice Purg sem bil kraljici predstavljen in z njo lahko spregovoril nekaj besed v Lipici.

27. julija 2013 je v sklopu stote obletnice Rolls-Royce relija čez Alpe Bled obiskal najmlajši izmed štirih kraljičinih otrok, princ Edvard, Wesseški grof s soprogo Sofijo. Tedanji britanski veleposlanik v Sloveniji, Andrew Page, prinčev sošolec iz Cambridgea, me je povabil na kosilo v Grand hotel Toplice, knežji par pa sem nato popeljal na Blejski grad, s po vsej verjetnosti bodočim novim kraljem, vojvodo Edinburškim, sem se na kratko srečal še enkrat, 14. maja 2019 v Ljubljani. Obiska na Bledu se je z veseljem spominjal. Upam, da bo Karel III. Slovenijo in Bled obiskal tudi kot kralj.

Naša občina je pobratena z znamenitim mestom Henley-on-Thames, kjer se je pred dvesto leti rodilo športno veslanje. David Chipperfield, ki spada med vodilne sodobne arhitekte, je v tem mestu na reki Temzi leta 1999 postavil muzej veslanja. Po njegovih načrtih na Bledu nastaja muzej moderne umetnosti Lah Contemporary.

LE KJE SO IMELI TAKŠNO TABLICO S HIŠNO ŠTEVILKO ?

Drago Bregant

V Podhumu pri Bedenik? Na Poljšici pri Kozvu? V Spodnjih Gorjah pri Kovaču? V Zgornjih Gorjah pri Kozvu? V Grabču pri Kapneku? Na Stari Pokluki pri Figovcu?

VIR

Carniola: Mitteilungen des Musealvereins für Krain (1908, letnik 1, številka 3/4)

Volkunst in Krain von Joannes Kronfus diplomiertem architekten in Bamberg, stran 11

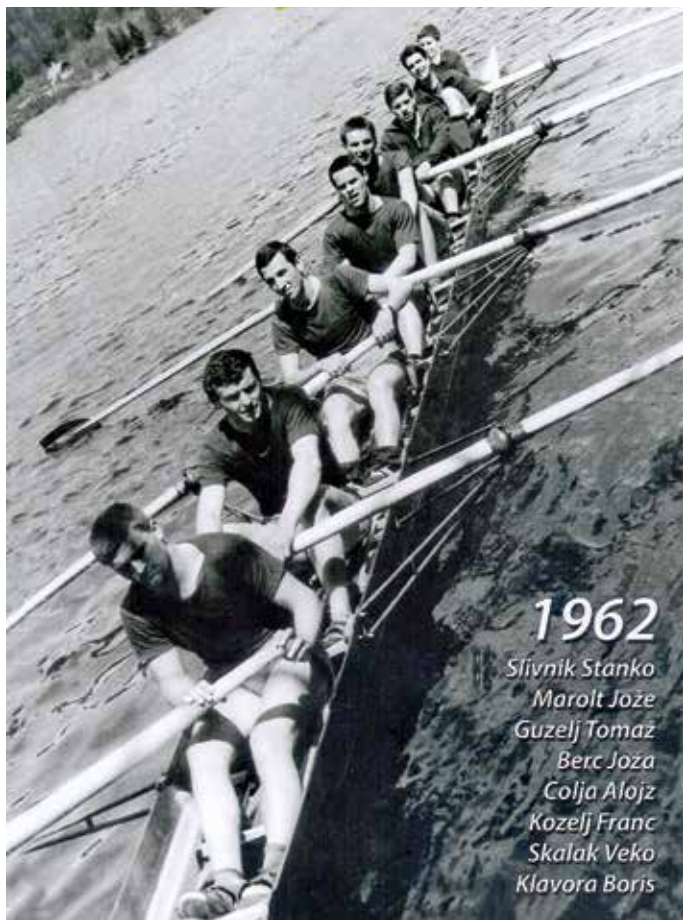

2022 V ZNAMENJU VESLAŠKIH OBLETNIC

Matjaž Berčon

30 let prvih olimpijskih medalj, 60 let zmage blejskega osmerca, 70 let regatnega odbora, 70 let Veslaške zveze Slovenije ... in še kakšna bi se našla v bogati zgodovini blejskega (slovenskega) veslanja. Blejsko = slovensko. Ta enačba zaznamuje zlato dobo blejskega veslanja. V nobenem športu na Bledu nismo dosegli takšnih vrhunskih rezultatov kot ravno v veslanju. Veslanje je ena od identitet oziroma ikon Bleda. Tako kot kulturna simbola, ki ju predstavljata otok in grad.

1962

Slivnik Stanko
Marolt Jože
Guzelj Tomaž
Berc Joža
Colja Alojz
Kozelj Franc
Skalak Veko
Klavora Boris

Zmagoviti blejski osmerek 1962, na fotografiji manjka krmar Drago Boškovski.

Enako velja za bogato tradicijo organiziranja veslaških tekmovanj. Samo v veslanju lahko Bled gosti športna tekmovanja na najvišji svetovni ravni in se s tem kosa z ramo ob rami z velikimi kot so Amsterdam, Munchen ali Zurich ... in jih premaga. Bled je do sedaj gostil štiri svetovna prvenstva, morda pa je kmalu v naslednjih letih pred vrati še eno? Vsekakor se že maja 2023 veselimo organizacije evropskega prvenstva.

Posebno doživetje tako za tekmovalce kot organizatorje so veteranska prvenstva. Takrat se zbere na tisoče nekdanjih aktivnih tekmovalcev s svojimi spremljevalci. Prireditelj ima bolj družabni kot tekmovalni značaj. Še posebej se vsakokratne organizacije veselijo turistični in gostinski ponudniki, saj ti gostje veljajo za vrhunske. Nasploh je lahko prispevek veslanja lokalnemu gospodarstvu izjemen, če to le zna izkoristiti priložnosti.

Šport pogosto povezujemo s kulturo zato, ker na obeh področjih v glavnem delujemo prostovoljci, ker obe dejavnosti skrbita za fizično in duševno zdravje ter posameznikov osebnostni razvoj. Ali pa znamo oboje povezati tudi z gospodarstvom, na Bledu konkretno s turizmom? Športni in kulturni delavci zagotovo v tem vidimo veliko priložnost, turistični ponudniki pa morda malo manj ali pa tega nočejo priznati. Vendar je ob vedno znova aktualnih razpravah o strateških usmeritvah naše destinacije potrebno poudariti: šport in kultura sta lahko nosilca vrhunškega turizma na Bledu.

KDO JU PREPOZNA?

Prosimo bralce, da sporočijo imeni prepoznanih oseb na fotografiji na naslov: muzejskodrustvobled@gmail.com

PREPOZNANI

Burka o jezičnem dohtarju (*Le Farce de Maître Pathelin*) je komična igra, enodejanka v 17 prizorih, ki prikazuje trgovca in advokata, dva uspešna srednjeveška poklica, a povsem obsedena z materialnimi dobrinami. Z besednim pretiravanjem opozarja na njune napake in nepoštenost ter ju smeši.

Igro so odigrali člani Gledališča Toneta Čufarja iz Jesenic: Janez Kristan, Irena Leskovšek, Borut Pangerc, Rado Mužan in Lojze Ropret. (Sezona 2011-2012), (Foto: Rok Mučič)

ISSN 2712-4541

OBČASNIK RAZGLEDI, 13/2022 - Izdajatelj Muzejsko društvo Bled, Bodešče 12, 4260 Bled, www.mdbled.si, e-pošta: muzejskodrustvobled@gmail.com. Odgovorni urednik: Srečo Vernig, uredniški odbor: Drago Bregant, Damjan Mulej, Niko Mučič, Srečko Vernig, Marjan Zupan, Janez Bizjak, Janez Hudovernik. Občasnik izhaja štirikrat letno, brezplačno ga prejema vsi naslovniki v občini Bled in Gorje, v nakladi 4200 izvodov. Oblikovanje: Niko Mučič, CUT Bled, tisk: Antus Jesenice. Občasnik RAZGLEDI Muzejskega društva Bled je vpisan v razvid medijev Ministrstva za kulturo RS pod zaporedno št. 2332. **Muzejsko društvo Bled ima status nevladne organizacije na področju kulture.**